

ŞÂHNÂME DÜĞÜNLERİ I

Asuman GÖKHAN*

Öz: Bu çalışmada İran'ın ulusal destanı ve dünya klasikleri arasında sayılan *Şâhnâme*'de yer alan evlilikler ve düğünler üzerinde duruldu. Eserin yazarı Ebu'l-Kâsım-i Firdevsî ve eseri hakkında kısaca bilgi verildikten sonra eserde beğenilen bölümler arasında yer alan *Şâhnâme* düğünleri kronolojik olarak sıralandı. Bu sıralama yapılırken *Şâhnâme*'de yer alan mitolojik, efsanevi ve tarihi destanlar arasından; kız isteme, çeyiz hazırlama, hediye verme gibi düğün törelerinin en eski adetlerinden bazılarının nasıl gerçekleştiği ele alındı ve *Şâhnâme* destanlarındaki düğün törelerinin en seçkin olanları sunuldu. Gerçekleştirilen bu evliliklerde dikkat çeken en önemli hususlardan biri de bu evliliklerin ne amaçla gerçekleştirildiğidir. Çünkü sosyal bir kurum sayılan bu evliliklerin kimi aşk, kimi sadece zevk, kimi ise siyasi çıkarlar üzerine kurulmuştur. Cemşid Şah ve Semnâz, Zâl ile Rudâbe ve Rüstem ile Tehmîne aşk evliliklerine; Behrâm'ın köylünün kızlarıyla olan evliliği zevk evliliğine; Ferngîs ve Siyâveş'in, Nâhîd ve Dârâb'ın evlilikleri ise siyasi amaçlı evliliklere verilebilecek en güzel örneklerinden sayılır.

Anahtar Kelimeler: İran, Firdevsi, Şâhnâme, Düğün, Zâl, Rüstem, Cemşid Şah, Rûdâbe, Tehmîne, Siyâveş.

*Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
(agokhan@atauni.edu.tr)

SHAHNAMEH WEDDINGS I

Abstract: In this study, marriages and weddings are focused included in *Shahnameh*, the national epic of Iran and one of the world classics. After giving brief information about the work and its author Abul-Qâsim Firdawsî, *Shahnameh* weddings among the most loved parts of the work are chronologically arranged. While arranging this, it is dealt with how some of the most ancient traditions of wedding customs among mythical, legendary and historical epics such as asking for the permission of bride's parents, preparing dowry, giving gifts are experienced, and the most outstanding wedding ceremonies in *Shahnameh* epics are presented. In this performed marriage one of the most remarkable aspects is what the purpose of these marriages was. Because the marriages considered as social institutions. Some of them were based on love, some of them were just for enjoy and others were for political interests. Jamshid Shah and Semnaz, Zal and Rudab and Rustam and Tahmine's marriages are love marriages; Bahram's marriage to the villager's girls is enjoy marriage; Ferngis and Siyaveş's, Nahid and Darabi's marriages are for political purpose, all of these marriages can be counted among the most beautiful examples given.

Keywords: Iran, Firdawsî, Shahnameh, Wedding, Zal, Rustam, Jamshid Shah, Rudab, Tahmine, Siyavesh.

İran'ın ulusal destanı *Şahnâme* veya Şahlar Destanı'nın yazarı Hekim Ebu'l-Kâsım-i Firdevsî-yi Tusî, bugüne kadar yaşamış en büyük Fars şairlerinden biri olarak kabul edilir. O, tüm zamanların ulusal kahramanları ve edebiyat dehalari arasında çok özel bir yere sahiptir. Hem akıl hem de düşünce bakımından güçlü bir şair olan Firdevsî, sadece kahramanlık şiirleri söylemede eşsiz, tam bir olgunluğa sahip ve benzersiz bir üstat olmayıp; sanat yapma bakımından da çok hoş ve ince sahneler resmetmede, romantik ve âşıkane figürler ortaya koymada edebiyat ve sanat alanında da bir dehadır. Sözü'nün kelimeleri düşüncelerinin esiridir ve onun elinde mum gibi her şekilden şekle girer.

Bu usta şair 411/1020 Tûs şehrine bağlı Tâberân'ın Bâj (Bâz) köyünde doğdu. Künyesi Ebu'l-Kâsım, lakabı Fahreddin, mahlası Firdevsî'dir. Adı kaynaklarda Ahmed, Hasan ve Mansûr olarak farklı şekillerde geçmektedir. Babasının Tûs ırmağından ayrılan Âbrâhe çayı kenarında bir çiftlik sahibi (dihkan) olduğu bilin-

mektedir. Firdevsî'nin çocukluk dönemi ve öğrenim hayatı hakkında kaynaklarda hemen hemen hiçbir bilgiye rastlanılmamaktadır. Onun yetiştiği dönemde, İran'ın İslâm öncesi tarihine ait Pehlevî dilinde yazılmış bazı eserler ortaya çıkarılmış ve bunlar yeni Farsça'ya çevrilmeye başlanmıştı. Özellikle, Sasani hükümdarlarından III. Yazdicerd'in (632-651) derlenmesini sağladığı Hudâynâme'nin aslına ya da Arapça çevirisine dayanılarak birtakım Şahnâmeler yazılmıştı. Muhtemelen başlangıçta diğer şairler gibi gazel ve kasideler yazan Firdevsî, bir süre sonra döneminin de etkisi altında kalarak, eski İran tarihi hakkında bilgi edinmek üzere Pehlevî dilinde yazılmış eserlere karşı ilgi duymaya başladı. O dönemde yazılmış eserlerden faydalanmak için babasından veya Zerdüşt rahiplerinden Pehlevîce öğrendi. Şiir yazacak kadar da Arapça biliyordu. Kırk yaşına kadar rahat bir hayat süren Firdevsî'nin daha sonraki yıllarda hayatının sıkıntı içinde geçtiği anlaşılmaktadır. Büyük bir ihtimalle 370/980 veya 380/990 yılında *Şâhnâme*'yi yazmaya başlayan Firdevsî'yi kimin veya kimlerin desteklediği bilinmemektedir. Firdevsî, parça parça yazmaya başladığı destanlar arasında bağlantıları sağlayacak ilâveleri de ekleyip 394/1003-1004 yılında yaklaşık otuz yılda, muhteşem eseri *Şâhnâme*'yi tamamladı.¹

İran'ın ulusal destanı ve Fars edebiyatının en büyük eserlerinden biri kabul edilen *Şâhnâme*, bütün dünya klasikleri arasında da eşsiz bir yere sahiptir. İlk insanın (Keyûmers) yaratılışından başlayan *Şâhnâme*, İran'da Araplar'ın egemen olduğu döneme kadar geçen zaman sürecindeki İran'ın destansı tarihiyle gerçek bilgileri harmanlayarak verir.²

Şâhnâme'de İran'ın tarihi ve mitolojik geleneklerinden İslâmî döneme kadar intikal eden tüm bilgiler bir arada toplanmıştır. Bu hacimli eserdeki beyitlerin sayısı şaire göre 60.000 ise de, fakat yazmaların çoğu 48-52.000 beyitten oluşmaktadır. Sade bir tarzda kaleme alınmış olan eserin önemi edebî sanatlarda değil, bilakis daha çok anlatım ve tasvir tarzında ortaya çıkmaktadır.³

Eser Fars dilinin sözcük hazinesi sayılan, aynı zamanda eşsiz fesahat ve belagat örneği kabul edilen, yalnızca birtakım hikâyeler içeriğinde barındırmaz. Ayrıca felsefî ve ahlakî konulara değinilmiş, kahramanlık şiirlerinin yanı sıra diğer şiir türlerine de yer verilmiştir. Firdevsî bütün bu konularda sözün hakkını gere-

¹ Mehmet Kanar, "Firdevsî" *DİA*, C. XIII, İstanbul, 1996, s. 125-127.

² Mehmet Kanar, "Şâhnâme" *DİA*, C. XXXVIII, İstanbul, 2010, s. 289-290.

³ Nimet Yıldırım, *İran Mitolojisi*, İstanbul, 2012, s. 357.

ğince vermiş, İran ulusal hikâyeleri ve İranlıların tarihi değerlerini *Şahnâme*'nin tamamında en güzel şekilde yansıtmaya çalışmıştır.⁴

Bu muhteşem eserde yer alan konulardan biri de düğün törenleridir. Bilindiği gibi evlilik, tarihin ilk devirlerinden beri var olan ve insan hayatında büyük önem taşıyan bir kurumdur. Terim olarak evlilik, bir kadınla bir erkeğin, her türlü hayat şartları içinde sürekli bir birlik vücuda getirmek üzere birleşmesidir. Ailenin toplumsal yapının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır. Dünyanın her yerinde her aşaması bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilen evlenme olayı, özellikle tören, adet, gelenek ve görenek bakımından zengin bir tablo çizmektedir.

Evlenmenin gerçekleşmesi için bir takım hazırlık ve aşamaların yapıp izlenmesi gerekir. Evlenme aşamaları da dinsel ve büyüsel özlü işlemleri içermektedir. Her toplum bağlı bulunduğu kültür kalıbına uygun belli kural ve kalıplara uyarak evlenme olayını gerçekleştirilmektedir.⁵

Evlenme olayında âdet ve geleneklerin en eskilerinden biri, hiç şüphesiz düğün törenleridir. Geçmişten günümüze kadar her milletin kültüründe var olan düğün törenleri, kalabalık bir misafirlikle sözlü sazlı eğlenceler, gelin tarafından çeyiz hazırlığı ve damat tarafından hediye verme âdetleri olmak üzere her zaman geçerliliğini sürdürmüştür. Bu töre dini inançların ve toplumun mevcut şartlarına göre herkesin kabul ettiği bir durum olarak, aşağı yukarı yaygın bir şekilde veya kısmen sınırlamalarla süregelmiştir.

Eski destan ve efsanelerde yer alan düğün törenleri, kendine has bir güzelliğe ve hacme sahiptir. Ama toplumsal gerçeklere dayanarak bu efsanevi güzellik, toplum içerisinde ve halk arasında da her zaman aynı duyguları barındırmaz. Fakat her hâlükârda o destanlara bir bakış atılarak, milletlerin kültür açıları hakkında gerekli bilgiler elde edilebilir.⁶

Şahnâme'de bahsedilen düğünlerde genellikle şekilsel olarak kızların çeyizi, damatların hediyeleri, dönürlük, din adamları aracılığıyla tören yapılması, kızın ve babasının sözlü olarak bunları kabul etmesi gibi mevzuları anlatılır. Bu evliliklerin bazılarında ilk teklifin, kızın babası veya bizzat kızın kendisi yapması da

⁴ Ebû'l-Kâsım Firdevsî, *Şahnâme*, çev. Necati Lugal, Giriş, Nimet Yıldırım, İstanbul, 2009. s. 32.

⁵ <http://www.tbb.gen.tr/turkce/kultur/gelenek.html>. Erişim Tarihi: 04.02.2014.

⁶ Zehra Mehzeb, "Çeşnhâ-yi Arûsi der Şahnâme-yi Firdovsî", *Edebiyyât-i Dâstânî*, Tahran, 1375 hş., sa. 40, s.79.

söz konusudur. Böyle bir durumda, teklifin hemen ardından erkek tarafının kızı resmi olarak istemesi gerçekleşir.

Düğünlerin bazıları, şahlar tarafından ihtişamlı törenler hazırlanmasıyla ve şehrin süslenmesi, askerlerin giyinip kuşanmasıyla gerçekleşirken, bazılarını da tamamen kendi iç güzelliğiyle sadece gönül aynasının saf parlaklığında sadelik ve riyakârlıktan uzak bir şekilde gerçekleşir. Her hâlükârda *Şâhnâme* düğünleri beğenilen bölümler arasında yer alır ve onları birbirinden ayırmak o kadar da basit değildir.⁷

Bu çalışmamızda *Şâhnâme*'de yer alan mitolojik, efsanevi ve tarihi destanlar arasından; kız isteme, çeyiz hazırlama, hediye verme gibi düğün törelerinin en eski adetlerinden bazılarının nasıl gerçekleştiğini ele almaya çalışacağız. *Şâhnâme* destanları içerisinde yer alan düğün törelerinin en özel ve en seçkin olanlarını sunmaya çalışacağız.

CEMŞİD ŞAH VE SEMNAZ'IN DÜĞÜNÜ

Şâhnâme'nin mitolojik dönem şahlarından olan ve İran'da hüküm süren Pîş-dâdîler sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarı olan Cemşîd, rivayetlere göre yedi yüz yıl İran'da egemenlik sürdükten sonra Sâbiî dini bağlularından Dahhâk tarafından yenilgiye uğratarak tahtı ele geçirilmiştir.⁸

Ama Dahhâk hem onun tacına hem de tahtına saldırınca; Cemşîd, can korkusundan Zâbilistan'a kaçır. Yorgun bir halde bir ırmak kıyısında bulunan güzel bir bahçenin kenarında oturur. Bağdaki hizmetçilerin birisinden susuzluğunu ve yorgunluğunu gidermesi için bir bardak su ister. O sırada Kureng şahın kızlarından biri olan Semnaz, bu bahçede bir eğlence meclisi düzenlemektedir. Güzel yüzlü bir adamın ırmağın gözesinden üç bardak su istediği haberi Semnaz'a ulaşır. Semnaz büyük bir memnuniyetle onu huzuruna kabul eder. Cemşîd'i görünce onun parlak yüzüne bakar ve işte o anda Cemşîd'in resminin üzerinde bulunduğu o yeşil ipek kumaşını hatırlar:

O anda kız zannetti ki güneştir

*Ki güneş yüzlü olan bu, Cemşîd'dir*⁹

⁷ Mehzeb, s. 79-80.

⁸ Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, İstanbul, 2008, s. 204.

⁹ Ebû'l- Kâsım Firdevsî, *Şâhnâme*, (Bu düğün örneği, esas aldığımız neşrede yer almamaktadır. Bu ve diğer birkaç bölüm için Abbas İkbâl-i Aştîyanî, Muctebâ-yi Mînovî, Said-i Nefisi'nin ilk baskısı 1314 yılında 10 cilt olarak yayınlanan Brohim baskısın neşrinden yararlanılmıştır-X, Tahran, 1385 hş., s. 2934.)

.....

Akıl gönlümde böyle bir sırrı açtı ki sen temiz soylu Cemşid'sin

.....

Senin sevginden uzun zamandır yorgunum; çünkü sana kavuşma arzusuna gönül bağlamışım

Sen şimdi beni kabul edersen, kendi âdetlerin üzere beni eş seçersen, ben seninim

Benim zaten gönlümün arzusu buydu; çünkü seni gördüğüm gün benim gü-nümdü

Bunları söyledi ve o siyah gözlerden, ayın etrafına yıldızlar saçtı (gözyaşları döktü).¹⁰

Cemşid, Semnaz'da öylesine büyük bir sıcaklık ve güler yüzlülük gördü ki; bu sıcaklık karşısında ismini açıklama gereği duydu ve Semnaz'a talip oldu. Sonunda sade ve riyasız bir şekilde Kureng şahın genç ve güzel kızıyla onun tacından, tahtından ve servetinden habersiz olarak sade ve riyasız bir şekilde evlilik bağıyla birbirlerine bağlandılar:

Mutluluk içerisinde kadehlar şarapla doldu; mutlulukları Hur'dan Haver'e kadar ulaştı

.....

O ay yüzlü güzel Şah'la evlenince onun baharının bahçesinde yeni güller açtı.¹¹

Böylece efsaneler ve mit padişahı ki zaman, onun İran ve Hint asıllı iki soyun ortak yaşamla bağlamak zorunda bıraktığı Semnaz ile nikâhlanmasına imkân verdi ve o ikisi köşkte sade bir düğünle evlendiler.

RUDÂBE VE ZÂL'IN DÜĞÜNÜ

Şahnâme'nin en heyecanlı düğünlerden bir diğeri; Rudâbe ve Zâl'ın düğünüdür. Ünlü pehlivan Sâm'ın oğlu Zâl, Zâbil'den Kâbil'e gider. Kâbil şahı Mihrâb onlar adına bir tören düzenler. Bu arada Zâl, onun akıllı, güzel ve yetenekli kızı Rudâbe'ye âşık olur. Rudâbe de Zâl'ın son derece akıllı oluşundan, yiğitliğinden ve cesaretinden bahseden bir takım sözler duymuştur. Zâl'ın, babasının meclisin-

¹⁰ Firdevsî, Ebû'l- Kâsım, *Şahnâme*, (yay. Abbas İkbâl-i Aştıyanî ve diğerleri), IV. 2938.

¹¹ Firdevsî, a.g.e., s. 2940-41.

de bulunduğunu haber alınca hemen onu görmeyi arzular. O zamana kadar hiç kimsenin teklifini kabul etmeyen Rudâbe, Mihrâb'ın Zâl hakkında anlattıklarını duyunca giderek ona daha da çok bağlanır. Zâl'a karşı duyduğu o coşkulu ve içi yakan aşkıdan *Şâhnâme*'de şöyle bahseder:

*Ben, dalgaları göklere yükselmiş, köpüklü bir denize benzeyen Zâl'a aşığım.*¹²

Zâl da Rudâbe'yi görme düşüncesini bir an aklından çıkarmaz ve;

*Zâl'ın gönlü tamamen divane oldu, akıl uzaklaştı, aşk bilge oldu.*¹³ der.

İki sevgilinin birbirlerini görmeleri o kadar zordur ki; birbirlerinin yanında olmayı dâhi hayal bile edemezler. Ama bir dizi ilginç olaydan sonra, Rudâbe, Zâl'ı sarayına çağırır ve bunun üzerine Zâl gizlice onu görmeye gider. Böylece iki âşık sarayın surlarında birbirlerini yakından görme imkânı bulurlar:

*O sarayın damı üzerine çıkınca peri yüzlü yanına geldi ve saygı gösterdi.*¹⁴

.....

*Altınlarla süslenmiş saraya geldiler; o padişahlara yaraşan meclise vardılar
Burası nurla dolu süslenmiş cennetti; huriler önlerinde ayakta hizmet ediyorlardı.*¹⁵

Rudâbe'nin altından inşa edilmiş sarayında Zâl, sevgilisinin elini tutar ve orada onunla evlenme akdi yaparlar:

Sana verdiğim sözden asla dönmeyeceğime dair adaletli Tanrı üzerine yemin ederim

*Tanrının huzurunda durur onu över, kendisine tapanlar gibi şükrederim.*¹⁶

Ama o iki çaresiz âşık, verdikleri bu karar resmiyet kazanıncaya kadar birbirlerine veda etmeye mecburdurlar.

Bir süre geçtikten sonra ortaya çıkan tatsız olaylar ve muhalefetler sonunda Rudâbe'nin oldukça akıllı ve ileri görüşlü olan annesi Sînduht'un da katkıları ile Zâl'ın babası Sâm ve Rudâbe'nin babası Mihrâb, evlatlarının evliliğine razı olurlar. Sâm, pehlivan oğlunun hemen bir ordu hazırlamasını ve Rudâbe'yi resmi olarak istemesi için onun Kâbil'e gitmesini emreder.

¹² Firdevsî, Ebû'l- Kâsım, *Şâhnâme*, (yay. Mohl, Julius), I-III, Tahran 1374 hş., s.87.

¹³ Mohl, a.g.e., s. 86.

¹⁴ Mohl, a.g.e., s.93.

¹⁵ Mohl, a.g.e., s.93.

¹⁶ Mohl, a.g.e., s.93.

Mihrâb da Sâm'ın ordusunun şehre girmesi münasebetiyle şehrin baştan aşağı süslenmesini ve aynı şekilde ordunun da süslenerek onları karşılamaya gitmelerini emreder. Sâm ve Zâl'ın ordusu şehrin kapılarına yaklaştıklarında; adeta her köşe başından müzik sesleri yükseliyor gibidir. Rudâbe'nin annesi Sîduht ise her birinin ellerinde mücevher ve misk dolu kadehler olan nedimelerle birlikte onları karşılamaya gider:

Tunç boruları çaldırıp davulları fillerin üzerine bağlattı; ordusunu horozgözü gibi donattı.

Çalgıcılar filler üzerinde ve şarkı söylemekte; yeryüzü kırmızı, yeşil, sarı ve menekşe renkli, rengârenk perniyan kumaşından baştanbaşa cennete dönüşmüştü

O kadar çok boru, çenk ve çingirak sesi duyuluyordu ki

*Sen dersin ki kıyamet günümü, yoksa kıyamet mi kopuyor ya da bir şenlik mi?*¹⁷

Böylesine ihtişamlı bir karşılama karşısında hiç şüphesiz Sâm'da hayretler içerisinde kalır ve gelinini şahlık mührü, şahlık tacı ve tahtıyla mükâfatlandırır. Ülkede bir baştan bir başa yayılan coşkulu bir düğünle iki âşık birbirlerine kavuşur ve resmen eş olurlar.

Mihrab huzura gelmesini buyurarak, töre gereğince sözleşip ant içtiller

Mutlulukla bir tahta oturtular; üzerlerine yakut ve zebercet saçtılar

*O ay yüzünün başında ünlü taçla, o şahın başında mücevherle süslü taçla.*¹⁸

Bu evlilik neticesinde İran tarihinin büyük kahramanı ve varlığıyla İran kahramanlık destanlarına en büyük ihtişamı kazandıran Rüstem dünyaya gelmiştir.¹⁹

TEHMİNE VE RÜSTEM'İN DÜĞÜNÜ

Rüstem kaybolan atı Raḥş'ı aramak için Semengân ülkesine uğrar ve bu ülkenin hükümdarı görüşmek üzere davet eder. Hükümdarın kızı Tehmine, Rüstem'in gelişini haber alınca, gece yarısı nedimesiyle birlikte Rüstem'in kaldığı odaya girer ve onunla evlenmek istediğini söyler. Rüstem bu olay karşısında şaşkına döner ve hemen onunla konuşmaya başlar. Tehmine'nin riyasız sevgisine ve dürüstlüğüne inanınca; olanları hükümdara iletir. Bunun üzerine bir mübed çağrılır ve hemen nikâhları kıyılır.²⁰ Bu olay *Şâhnâme*'de şu şekilde dile getirilir:

¹⁷ Mohl, a.g.e., s.118.

¹⁸ Mohl, a.g.e., s.119.

¹⁹ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 523.

²⁰ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 680.; Mehzeb, a.g.e., s. 80.

Padişah bu teklife çok sevindi ve bir servi gibi bütün sıkıntılarını üzerinden atıp kurtuldu.

Ve zamanın adetlerine uygun olarak kızını pehlivana verdi. Böylece Rüstem'in arzusuna uyularak hoşnutlukla nikâh yapıldı.

Kızın o pehlivana verildiğini duyan genç ihtiyar herkes buna sevindi.

Bütün ahali sevinçten, canlarını saçtılar ve Rüstem pehlivana:

"O, yeni aya benzeyen güzel sana hayırlı ve kutlu olsun, senin için kötü düşünenlerin kafaları kopsun!" diye dua ettiler.²¹

Böylece Tehmine ve Rüstem'in birbirlerine olan oldukça saf sevgi ve muhabbetleri bir düğün töreni ile neticelenmiş olur. Sohrâb bu evlilikten dünyaya gelir.²²

KÂVÛS VE KENİZEK'İN DÜĞÜNÜ

Kâvûs veya Keykâvûs İran ulusal anlatılarının en önemli ve en zengin devresi kabul edilen Keyaniler döneminin en önemli hükümdarlarından biridir. Hükümdarlığı yüz elli yıl sürmüştür.²³

Şâhnâme'de bu hikâye şöyle anlatılır: Bir gün kendisine Kenizek yani köle denilen Turanlı Gersîvez'in akrabalarından ve baba tarafından atası Feridun şah olduğu söylenen bir genç kız, babasının evinden kaçar. Daha sonra Turan ülkesinin yakınındaki bir av meydanında İran şahı Kâvûs'un askerleri tarafından esir alınarak Kâvus'un yanına götürülür. Kâvûs onun yüzünü görüp İran soyundan olduğunu öğrenince, ona talip olur, mücevherlerle süslü bir taht ve taç hazırlamalarını ve güzel gelinini oraya oturtmalarını emreder:²⁴

Kızı kendi haremine gönderdi ve onu tahta oturtmalarını buyurdu

Padişahın adamları bu emri alınca fildişinden bir taht getirip kızı onun üzerine oturttular. Başına da altın ve firuzeden yapılmış bir taç koydular.

Tahtı sarı renkli kumaşlar, yakutlar, firuzeler ve lacivertlerle süslediler.

Bunlardan başka gerekli diğer hediyeler de verildi. Bunlardan biri de hiç el sürülmemiş bir yakuttu.²⁵

²¹ Mohl, a.g.e., s. 222.

²² Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 680.

²³ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 468.

²⁴ Mehzeb, a.g.e., s. 81.

²⁵ Mohl, a.g.e., s. 263.

Bu şekilde bir genç kız sadeliğiyle Şahın haremine girer. Bu evlilikten *Şâhnâme*'nin en mazlum şahsiyetlerinden biri olan Siyâveş dünyaya gelir.²⁶

CERÎRE VE SİYÂVEŞ'İN EVLİLİĞİ

Cerîre Turan'ın ünlü pehlivanlarından Pîrân'ın kızıdır. Onun Siyâveş ile izdivacı, kızın ailesi tarafından yapılan bir teklifle gerçekleşmiştir. Pîrân, Turan'a sığınan Siyâveş'e, Turan şahı Efrasyab'la aralarında iyi bir ilişkinin olması için, onun kızıyla veya kendi kızıyla evlenmesini teklif eder. Bu teklif karşısında Siyâveş, Pîrân'ın Cerîre adındaki kızını seçer. Pîrân, Siyâveş'in yaptığı seçimden oldukça mutlu ve mesut olmuş bir halde, hanımı Gulşehr'in yanına gider ve ona şöyle der: “*Gurur duy ve Cerîre'yi hazırla! Zira İrân şahının oğlu Siyâveş, artık bizim damadımızdır.*” Böylece o günün adet ve geleneklerine uygun bir şekilde Cerîre'yi süslerler ve ona çokça çeyiz hazırlarlar.²⁷ Bu olay *Şâhnâme*'de şu şekilde anlatılır:

*Pîrân Siyâveş'in yanından ayrıldıktan sonra koşup Gulşehr'in yanına gitti ve:
“Haydi, çabuk Cerîre'yi Siyâveş için süsleyip hazırla.*

Bugün nasıl mesut olmayız ki, Kubâd'ın torunu damadımız oluyor” dedi.

Bunları işiten Gulşehr hemen kızını getirip başına tacını koydu.

Kumaşlar, altınlar, gümüşler, renkli kokular ve bunlar gibi türlü türlü süslerle

Onu sevinçli bir bahar gibi donatıp padişahın yanına gönderdi.

Karşı karşıya gelince, genç padişah Cerîre'yi, yeni doğmuş bir ay gibi tahtın üzerine oturttu.

Siyâveş'in hazinesi pek çoktu. İçindeki paraların sayısını ve mücevherlerle süslü tahtının değerini kimse ölçemezdi.

*Siyâveş, Cerîre'yi görünce pek beğendi, güldü, sevindi.*²⁸

Cerîre ve Siyâveş için muazzam bir düğün töreni düzenlendi ve o böylece ikisinin sevgi ve muhabbet dolu yaşamı başlamış oldu. Bu evlilikten İndû Furûd isminde bir oğulları oldu.²⁹

²⁶ Mehzeb, a.g.e., s. 81.

²⁷ Mansûr Restgâr-i Fesâyî, *Ferheng-i Nâmhâ-yi Şâhnâme*, Tahran, 1388 hş, s. 309.

²⁸ Mohl, a.g.e., s. 303.

²⁹ Mehzeb, a.g.e., s. 81.

FERNGİS VE SİYÂVEŞ'İN EVLİLİĞİ

Pîrân, kendisinin yaptığı bir teklif sonucu kızıyla evlenen Siyâveş'e, yine kendi teklifiyle Efrâsiyâb ile dostane bağın devamı ve kötü zanları ortadan kaldırmak için bu kez Turan şahının kızı Ferngîs'i istemesi için yetki verir.³⁰

Pîrân, Efrâsiyâb'ın onayını aldıktan sonra mutlu bir şekilde eşi Gulşehr'in yanına gider ve “*Gerekli olan ne varsa Ferngîs'i istememiz için hazırla.*” der. Bunun üzerine Gulşehr altın, mücevherat, para ve ipek her ne bulduysa hemen hazırlamaya koyulur. Hediyeler, misk, zaferan ve güllerle dolu tabakların yüklendiği bir kervanla yanlarında altın başlıklar takınan hizmetçiler de olduğu halde Ferngîs'i istemeye giderler:

Hazinede değerli olan şeylerin hepsinden seçip seçip aldılar. Bin türlü Çin kumaşı, altınlar:

Zebercetten tabaklar, içleri ceylan göbeği ve ham ödağacı dolu firuze bardaklar,

Padişahlara yaraşan incilerle süslenmiş iki taç, iki bilezik, bir gerdanlık, iki küpe,

Altmış deveye yüklenmiş ve üzerleri kırmızı altınlar ve incilerle süslenmiş halılar, altın işlemeli üç takım örtü,

Otuz deve yükü altın ve gümüş para, onar tabak ve bardak,

Bir altın taht, dört kürsü, üzerleri zebercetle süslenmiş üç çift nalın çıkardılar.

Ellerinde altın kadehler tutan ve sarayın her yanını dolduran iki yüz cariye, sanırsın ki bu saray o saray değil...³¹

Gulşehr değerli hediyeleri Ferngîs'in karşısına koyar ve o dönemin geleneklerinin emrettiği şekilde onu Siyâveş'e ister. Törelere oldukça bağlı olan Efrâsiyâb, hiç düşünmeden kızını Siyâveş'e eş olarak verir.

Arkasından da Efrâsiyâb'la Pîrân kendi dinlerine ve âdetlerine göre kızı, Siyâveş'e nikâhladılar.

.....

Bunun üzerine Gulşehr, Ferngîs'in yanına gelerek, kendisinin bu gece şehzadenin yanında kalıp, ay gibi yüzüyle onun sarayını nurlandırmasını söyledi.

Bu haber bildirilir bildirilmez Ferngîs'i hazırladılar. Gül yüzünün üzerine dökülen misk gibi saçlarını tarayıp süslediler.

³⁰ Mehzeb, a.g.e., s. 81.

³¹ Mohl, a.g.e., s.306

*Yeryüzü zevk ve neşeyle, çalgıların sesleriyle baştanbaşa bir bağa döndü.*³²
 Ve bu evlilikten Keyhusrev dünyaya geldi.³³

ARZÛ, ÂZÂDE VE SEHÎ'NİN SELM, TÛR VE ÎREC'LE EVLİLİĞİ

İran şahı Ferîdun, sarayın ileri gelenlerinden Cendel'i oğullarına yakışır kızlar bulması için görevlendirir. Cendel, uzun süren bir arayıştan sonra Yemen padişahı Serv'in kızları olduğunu öğrenir. Bu durumu Ferîdun'a bildirdikten sonra Serv'in yanına gider ve ona Ferîdun'un mesajını ilettikten sonra oğullarına Serv'in kızlarını Cendel aracılığıyla ister.³⁴ Yemen şahı Serv, her ne kadar böyle bir evliliğe çok fazla razı olmasa da; Ferîdun'u düşman olarak karşısına almak istemez. Serv şehzadeleri yakından görmek istediğini söyleyerek Selm, Tûr ve Îrec'in bizzat kendilerinin gelmelerini ister. Onlar da Serv'in söylediğini aynen yaparlar. Süslü ve değerli hediyelerle donanmış bir orduyla, onun kızlarını istemeye giderler. Üç kardeş Yemen'e vardıklarında Serv, onları oldukça samimi bir şekilde karşılar. O esnada kızları da süslenerek taliplerinin karşısına çıkmak üzere uzun uzun hazırlanmaktadır.³⁵ Bu hazırlık *Şâhnâme*'de şöyle anlatılmaktadır:

Gidip yolculuk için hazırlanmaya başladılar ve mübedlerin de kendilerine katılmalarını istediler.

Güneş yüzlü, ünlü ve gökteki yıldızlar kadar sayısız yiğitten kurulu bir orduyla yola çıktılar.

Yemen padişahı Serv konukların yaklaştığını duyunca türlü teçhizatıyla sülün kanadını andıran bir ordu hazırladı.

Onları karşılamak için ordudan, akrabalardan ve akıllı adamlardan oluşan bir heyet gönderdi.

Nihayet üç değerli genç gelip Yemen'e girdiler. Kadın erkek bütün halk onları karşılamaya çıktı.

Yerlere mücevherler ve safranlar döktüler, şarabı miske karıştırıp.

*Atların yevelerine sürdüler, ayakların altına da altınlar saçtılar.*³⁶

³² Mohl, a.g.e., s. 306.

³³ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 314.

³⁴ Restgâr-i Fesâyi, a.g.e., s. 316.

³⁵ Mehzeb, a.g.e., s. 81.

³⁶ Mohl, a.g.e., s. 48.

Serv, Ferîdun'un oğullarının akıllı ve iş bilir olup olmadıklarından iyice emin olmak için onları birkaç kez sınar ve onları beğenince de oldukça mutlu bir şekilde hazinelerinin kapılarını onlara açar ve zamanın geleneklerin uygun bir şekilde kızlarını değerli çeyizlerle Ferîdun şahın oğullarına eş olarak verir.

*Kızların üçünü de getirtti ve onları üç delikanlıya, o yeni ay gibi güzel üç yiğit padişaha verdi.*³⁷

.....

Sonra mübedlerin önünde sözlerine şöyle devam etti: “Şu ay gibi kızlar bu padişahlara layıktırlar.

Hepiniz bilin ki, gözüm kadar kıymetli olan bu üç kızı âdetlerimize uygun olarak bu gençlere veriyorum.”³⁸

Sonunda da Selm, Tûr ve İreç gösterişli bir düğün töreninden sonra gelinleriyle birlikte İran'a dönerler.

SOHRÂB'IN TURANLI KIZLA DÜĞÜNÜ

Yiğit ve cesur iki pehlivan: Biri Rüstem, diğeri ise Borzû. Rüstem ve Borzû, birbirlerinin akrabalığından habersiz bir şekilde bir savaşta karşı karşıya gelirler. Aslında Borzû, Rüstem'in torunudur ve kendi kanından olan Rüstem'i bu durumdan haberi olmadığı için öldürmeyi amaçlamaktadır. Fakat Borzû'nun annesi savaşın en kritik anlarında kendisi ve Sohrâb arasında geçen ilişkiyi herkesin önünde ifşa eder. Böylece sadece oğlunun öldürülmesine engel olmakla kalmayıp, kendi düğün hikâyesini de Rüstem'e açıklamış olur ve şöyle der: “*Sohrâb beni bir çeşme başında çıplak gördü ve beğendi. Eşliğe seçti.*” ve devam eder;

Cihancûy, çadırdan bakınca, elimi, ayağımı ve yüzümü çıplak gördü

Gönlü benim sevgimi istedi; birine buraya getir diye emretti

.....

Bir büyücü gibi hayasızca bana baktı; tatlı dille beni yumuşattı

Bir sevgili mertlik adetlerince ve Allah'ın hükmüyle onun yanında olmalıdır

Ama bu hileyle benim ayağımı tuzağa düşürdü, kılıcı kınından çıkardı

Kabadayılıkla gönlünün arzusunu yerine getirdi, zavallı beni sıkıca kucakladı

³⁷ Mohl, a.g.e., s. 49.

³⁸ Mohl, a.g.e., s. 49.

O dünya pehlivanı benden ayrılınca, aklımı, gücümü, kuvvetimi ve rahatımı da aldı götürdü.³⁹

NÂHÎD VE DÂRÂB'IN DÜĞÜNÜ

İran şahı Dârâb ile yaptığı savaşta yenilen Rum kayseri Gîlgûs, savaşı barışa dönüştürmek için ona kızı Nâhîd'le evlenmesini teklif eder. Bunun üzerine Dârâb da Nâhîd'i resmi olarak ister. Bu durumdan son derece mutlu olan Kayser, kızı için özel bir taht hazırlanmasını emreder. Sonra değerli hediyeler taşıyan bir ker- vanla; ellerinde mücevherlerle dolu altın kadehler olan cariyeler ve hizmetçiler, do- nanımlı bir orduyla Nâhîd, Pars şehrine doğru hareket eder. Şah da bir ordu hazır- lar ve büyük bir ihtişamla onları karşılar ve ardından büyük bir tören düzenler.⁴⁰

Bir altın taht süslediler; taçlarla süslü hizmetçiler istediler

On tane Rum ipeğiyle süslü ve hepsi baştan ayağa kadar mücevherle süslenmiş

Her biri yüzlerce yolu süsleyen üç yüz deve örtüsü

O tahtın içinde Rum güzeli, piskopos ve rahip onun önderi

Atmış süslü köle Nâhîd'in arkasında, her birinin elinde altın kadeh

Her kadeh mücevher ve inciyle dolu, taç ve küpelerle süslü güzeller

Sevgiyle güzel yüzlüyü Dara'ya verdiler, mücevherler de onun hazinesinde sayıldı

Ondan sonra o savaş meydanında hiçbir şey kalmadı, ordu İran'a döndü

Fars'a o güzelle, mutlu bir şekilde geldi, büyük bir tacı başına koydu.⁴¹

Nâhîd ve Dârâb'ın düğünü iki ülke arasında iyi niyet ilişkisi kurmak ve siyasi uzlaşmaya temel hazırlamak için yapılan evliliklerden biridir. Tam bir ihtişamla nihayetlenen evlilik, birkaç ay sonra Nâhîd'in hamile olmasına rağmen, bir has- talık sebebiyle baba evine geri gönderilir. Bu nedenle Nâhîd oğlu İskender'i baba evinde dünyaya getirir.⁴²

³⁹ Aştıyanî ve diğerleri, a.g.e., s. 3053.

⁴⁰ Mehzeb, a.g.e., s. 82.

⁴¹ Mohl, a.g.e., s. 901.

⁴² Restgâr-i Fesâyî, a.g.e., s. 379.

RÛŞENEK VE İSKENDER'İN DÜĞÜNÜ

Siyasi bir yönü olan evliliklerden bir diğeri, İran şahı Dârâ ve Dilârâ'nın kızı Rûşenek'in Makedonyalı İskender ile olan evliliğidir. Eşi, İskender'le yaptığı savaşta ölen Rûşenek'in annesi, İskender'in dönürlüğüne olumlu cevap verir. Bunun üzerine İskender de Rûşenek'e şöyle bir mektup yazar:

*Benim sarayıma ve haremime gelince benim şahımın sen olduğunu göreceksin.*⁴³

.....

Daha sonra Dilârâ çeyiz hazırlığına başlar. Mücevher ve değerli eşyalardan oluşan yüz deve yükü, üç yüz cariye, Arap atları, Hint kılıçları, altın toplar, ağır güzler ve saklamaya değer eşyalardan ne varsa bunları büyük bir kervanla İstahr şehrinde bulunan İskender'e gönderir ve daha sonra ikisine büyük bir tören yapılır. Bu hikâye Şâhnâme'de şöyle anlatılır:

*Dilârâ o kadar çeyiz hazırladı ki yerin yüzü kızardı.*⁴⁴

...

Rûşenek İstahr şehrine varınca ileri gelenlerin tamamı onu karşılamaya çıktı.

Dudaklar mutluluklar, gönüller coşkuyla şehri süsleyip donattılar.

*O ipek şemsiye üzerine altınlar ve altına da misk kokuları saçtılar.*⁴⁵

.....

İskender'in annesi gibi onu da altın tahta oturtular, İskender artık kendi canını ona adadı.

İran, Turan ve Çin'in tamamı şahlıkta onu övdüler.

*Dünya baştanbaşa adaletle doldu ve tüm viraneler bayındır oldu.*⁴⁶

İSKENDER VE HİNT KEYD'İN KIZININ DÜĞÜNÜ

Bu evlilik de siyasi çıkarlar üzerine kurulmuş olan bir evliliştir. Hint padişahı Keyd, İskender'e kızıyla evlenmesini teklif eder. İskender de bir grup kişiyi, kızı istemeleri için gönderir ve nihayet Hıristiyan dinî geleneklerine göre ikisinin evlilik töreni büyük bir ihtişamla gerçekleşir:

⁴³ Mohl, a.g.e., s. 921.

⁴⁴ Mohl, a.g.e., s. 922.

⁴⁵ Mohl, a.g.e., s. 922.

⁴⁶ Mohl, a.g.e., s. 922.

Böylece Keyd'in ay yüzlü kızı simsiyah tacı başında, saçları erguvan gül üzerindeki zırh gibi saçılmış,

Sanki başı üzerinde yusuvarlak bir ay olan bir servi gibi İskender'in sarayına geldi.

Hiç kimsenin ona bakmaya cesareti yoktu.

Kaşları keman, gözleri nergis, saçları burulmaksızın kıvrım kıvrımdı.

Gözleri iki cennet nergisi gibiydi ki sanki onlardan ateş yağıyordu.

İskender onu baştan ayağı süsünce derhal şöyle dedi: Doğrusu bu senin için dünya ışıdır.⁴⁷

....

Sonra Rum ordusunun ileri gelenleri ve mübetlerin huzuruna gelmesini emretti.

Böylece Hıristiyan adetlerince onu kendine eş yaptı.⁴⁸

BÂNÛGOŞESP VE GÎV'İN DÜĞÜNÜ

Gîv, Büyük Gûderziyân hanedanının lideri, Keyhusrev sarayının önde gelen ünlü kahramanlarından biri olan Gûderz'in oğludur.⁴⁹ Kahraman Rüstem'in kızı Bânûgoşesb'in çok fazla dünürçüsü vardır. Ama dünya pehlivanı kızını onların arasından cesaretiyle tanınan Gîv'e vermeye karar verir. Kızını süvariler ve mızraklı askerler eşliğinde görülmemiş görkem ile ona gönderir. Şâhnâme'de bu hadise Gîv'in sözleriyle şu şekilde dile getirilir:

Ve yeryüzünün diğer büyükleri, nice fağfur ve kayser, nice Çin hakanı

Kâvûs şahın yakınları ve ileri gelenleri, altın tolgalı yiğitler ve kahramanlar

Hepsi Rüstem'in kızını istediler, hepsi gönüllerini onun arzusuyla süslediler.

Kızını istemeleri için Tûs'a birilerini gönderdi, O büyük kahraman onun için o kadar üzüldü ki

O güçlü kahraman onlarla anlaşmaya karşı çıktı; onlardan kendine layık kimseyi bulamadı

Rüstem etrafında olanlara baktı, hiçbirini beğenmedi.

Rüstem, tacından daha değerli olan seçkin kızını ona verdi.

⁴⁷ Mohl, a.g.e., s. 929.

⁴⁸ Mohl, a.g.e., s. 929.

⁴⁹ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 334.

Bu ünlü yiğide verdi büyük kızı Bânûgoşespi ⁵⁰

Bu ilişkiden *Şâhnâme*'nin ünlü kahramanlarından Bijen dünyaya gelir.⁵¹

KETÂYÛN VE GOŞTÂSB'IN DÜĞÜNÜ

Bizans kayseri'nin kızı Ketâyûn, babasının verdiği eğlence meclisinde, babasına kırgın olduğu için kılık kıyafet değiştirerek İran'dan Bizans'a gelmiş olan, Keyani hükümdarlarından Lohrâsb'ın oğlu Goştâsb'ı görür ve onu kendisine eş olarak uygun bulur. Bu duruma şaşırان Goştâsb, bu seçiminden dolayı Ketâyûn'a şunları söyler:

Neden makam ve saltanattan, altın ve mücevherattan bir nasibi olmayan birini seçiyorsun? Zira benimle zorluk içerisinde yaşayacaksın,

Makamının ve ihtişamının ebedî kalması için ünlü kişilerden birini seç ki babanın yanında da bir itibarın olsun. ⁵²

Ama Goştâsb'a gönül veren, olgunluğu, gücü ve büyüklüğü onda gören Ketâyûn kararından asla geri dönmez ve ona şöyle der:

“Ben babamın gösterişli sarayı, tacı ve tahtı peşinde değilim. Sadece seninle mutlu ve mesut olacağım.” ⁵³

Sonunda böylesi riyasız bir sevgiyle karşılaşan Goştâsb, ona bağlanır ve onu babasından ister. Kayser bu ilişkiden hoşnut olmamasına rağmen bunu kabul eder, fakat Ketâyûn'u hem mal varlığından hem de makamından mahrum bırakır. Ketâyûn ve Goştâsb, elleri boş bir halde Goştâsb'ın köylü arkadaşının evine giderler. Onun küçük evinde, bu beraberliğe güzel bir düğün töreni yaparlar.⁵⁴

ŞİRİN VE HUSREV PERVİZ'İN DÜĞÜNÜ

Şirin, Sasani Padişahı Husrev Perviz'in delikanlılık dönemlerindeki sevgilisidir. Yıllarca ayrı kaldıktan sonra tesadüfen onu bir av alanında görür. Şirin, Perviz'in eskiden ona karşı duyduğu aşkla ilgili yakıcı sözler söyler ve Husrev'in gönlüne yeniden aşk ateşi düşürür. Husrev sevgilisini yeniden görmenin mutluluğuyla, ikisi arasında bağlılık töreni gerçekleştirmeleri için din adamlarını çağırır.

⁵⁰ Mohl, a.g.e., s. 364.

⁵¹ Mehzeb, a.g.e., s. 82.

⁵² Mohl, a.g.e., s.736.

⁵³ Mohl, a.g.e., s.737.

⁵⁴ Mehzeb, a.g.e., s. 82-83.

Din adamları böyle bir evliliğe her ne kadar muhalif olsalar da; sonunda bu durumu kabul ederler ve böylece temeli eski ve hararetli bir aşka dayanan Şirin ve Husrev'in evliliği, gerçekleşmiş olur.⁵⁵

MERYEM VE HUSREV PERVİZ'İN DÜĞÜNÜ

Meryem ve Husrev'in evliliği siyasi evlilik türlerinden bir diğeridir. Husrev Perviz, Bizans kayseriyle barışçıl bir bağ kurmak için onun kızı Meryem'e dü-nürcü olur. Kayser büyük bir memnuniyetle kızını mürebbiye ve nedimeleriyle birlikte görkemli bir kervanla Bizans'tan İran'a gönderir. Husrev de donanımlı bir orduyla onları karşılar ve sarayında konuk eder. Zamanın geleneklerine uygun bir şölenle ikisi arasındaki evlilik gerçekleşir.⁵⁶

KUBÂD VE KÖYLÜ KIZIN DÜĞÜNÜ

Zindanda esir olan ve Zermihr yardımıyla özgürlüğüne kavuşan Sasani hükümdarı Kubâd, tacını tahtını bırakıp oradan kaçır. O ikisi yolda bir köylünün kapısını çalar ve ona misafir olurlar. Kubâd köylünün genç ve güzel kızını görünce o anda ona âşık olur ve Zemihir'den onu babasından istemesini ister. Köylü de Kubâd'ın görünüşünde ki ihtişamı görünce; onun makamından haberdar olmaksızın; memnuniyetle onun bu teklifini kabul eder.

*Bu ay bu saha kutlu olsun diyerek mutlulukla Kubâd'ın yanına geldi.*⁵⁷

Kubâd da yüzüğünü kıza hediye eder ve böylece o ikisinin nikâhı sade bir şekilde gerçekleşir. Bu evlilikten Kısra-yi Enûşîrvân dünyaya gelir.⁵⁸

ÇİN HAKANININ KIZI VE ENÛŞİRVÂN'IN DÜĞÜNÜ

Enûşîrvân, Sasanilerin ilk büyük hükümdarıdır. Babası Kubâd'tan sonra tahta çıkan Enûşîrvân, tahta bulunduğu dönemlerde imparatorluk en parlak çağlarını yaşamıştır.⁵⁹

Tahta geçtikten sonra birçok ülkeyle savaşlar yapıp zaferler kazanan Enûşîrvân'ın ünü, büyük bir hızla duyulmaya başlar. Bu durumdan tedirgin olan Çin

⁵⁵ Mohl, a.g.e., s. 1462-63.

⁵⁶ Mohl, a.g.e., s. 1424.

⁵⁷ Mohl, a.g.e., s.1175.

⁵⁸ Mohl, a.g.e., s.1176.

⁵⁹ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 558.

hakani, Enûşîrvân'a kızıyla evlenmesine yönelik bir teklifte bulunur. Enûşîrvân da bu teklifi kabul eder ve resmi dünürçü olarak hemen birilerini gönderir. Hakan da kızını hizmetçiler ve değerli mücevherlerden oluşan bir kervanla İran'a gönderir. Muhteşem bir karşılamadan sonra hakan kızı ve Enûşîrvân arasında nikâh töreni yapılır.⁶⁰

ŞÂPÛR VE MALİKE'NİN DÜĞÜNÜ

Sasani hükümdarlarından olan Şâpûr, Şâpûr-i Zu'l-Ektâf olarak da bilinir. Yönetime geçtikten sonra Tifsun'u kuşatan Tayir-i Ğosani ile savaşır ve onu mağlup eder. Kaçmaya mecbur kalan Tayir, onun yakınlarından birçoğunu esir alır ve Yemen'i kuşatır. Arkasından gelen Şâpûr bir aydan fazla kaleyi kuşatmasına rağmen orayı bir türlü ele geçiremez.⁶¹ Bu kalede babasının yanında yaşayan Tayir'in kızı Malike, Şâpûr'un kaleyi ele geçirmek için gelişinden haberdar olunca; kaleyi kurtarma ümidiyle surların üzerinden orduya bakar. Şâpûr'u görünce gönlünü ona kaptırır ve ona "Eğer kendisine dünürçü olursa; kalenin kapısını açacağına" dair bir mektup gönderir. Şâpûr mutlulukla şöyle der:

Allah'ın emriyle onu tahtı ve tacıyla isteyenim....

Malike bir hileyle kalenin kapılarını açar ve kalenin ele geçirilmesiyle savaş sonlanır ve böylece Malike de sözünü yerini getirmiş olur. Bu şekilde hem Şâpûr, hem de Mâlîke her ikisi de sözlerinde durmuş olurlar.⁶²

ERDEŞÎR VE CARIYE GULNÂR'IN DÜĞÜNÜ

Eşkanilerden sonra Sasaniler devletini kuran ve o devletin ilk hükümdarı olan Erdeşîr-i Bâbekân, I. Erdeşîr olarak da bilinir. Onun yönetimde olduğu dönemler, ülkenin gelişmesi için yapmış olduğu bir takım faaliyetlerden dolayı, İran'ın en parlak çağlarından biri olarak kabul edilir.⁶³

Erdeşîr-i Bâbekân, Eşkanilerin son padişahı Erdevân'ın daveti üzerine onun sarayına gelir. Erdevân'ın cariyesi Gulnâr bir gün onu surların üzerinde görür ve ona gönlünü kaptırır. Daha sonra gece Erdeşîr'e yüreğini açar ve ona şöyle der:

⁶⁰ Mohl, a.g.e., s.1240.

⁶¹ Restgâr-i Fesâyi, a.g.e., s. 599.

⁶² Mohl, a.g.e., s. 1035.

⁶³ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 291.

Eğer istersen yanına gelir, karanlık günlerini aydınlığa çıkarırım.

*Erdeşîr'in günlü o gönül çelen güzeli görmekten mutlu oldu.*⁶⁴

Bunun üzerine Erdeşîr kızın teklifini kabul eder. Sonra nikâhlanırlar ve sabah olunca da Erdûvân'ın sarayından birlikte kaçarlar.

MEHREK-İ NÛŞZÂD'IN KIZI VE ŞÂPÛR'UN DÜĞÜNÜ

Erdeşîr-i Bâbekân zamanında Cehrem komutanlarından olan Nûşzâd'ın kızı, Şâpûr'u av alanında görünce; onunla hoş bir şekilde sohbet etmeye başlar. Her ne kadar babası, şahlık hanedanıyla muhalif ise de Şâpûr onu ister ve ateşperestlik geleneklerine uygun bir şekilde onunla evlenir.⁶⁵

SEPÎNÛD VE BEHRÂMŞAH'IN DÜĞÜNÜ

V. Behrâm olarak da bilinen ve on beşinci Sasani hükümdarı olan Behrâm-ı Gûr, I. Yazdicerd'in oğlu ve halefidir. Zamanını daha çok avlanmakla geçiren Behrâm içki, eğlence ve kadınlara da düşkündür. Fakat bütün bunlara rağmen İran halkı tarafından en sevilen hükümdarlardan biridir.⁶⁶

Siyasi ve barış amaçlı düğünlerden biri de Sepînûd'un Behrâm'la olan düğünüdür. Hint şahı Şengel, babası tarafından Hindistan'da kendi komutanı kılığına girmiş bir şekilde görev yapan Behrâm'a, kızı Sepînûd'la evlenmesi için teklifte bulunur. Behrâm kızı ister ve bir şölenle evlilikleri gerçekleşir. Bir süre sonra Behrâm'ın gerçek kimliği Şengel tarafından öğrenilince, Şengel ne kadar serveti varsa hepsini tahtı ve tacıyla birlikte kızı ve damadına teklif eder.⁶⁷

BEHRÂM'IN KÖYLÜNÜN KIZLARIYLA OLAN EVLİLİĞİ

Yine Behrâm'ın şıp sevdi gönlü atmaya başlar. Bahçelerinde dans eden bir köylünün üç kızını babasından ister.

Bu her üç kızını bana vererek başını göklere dik/ kendini şereflendir.

Kızlarının onayını alan köylü baba orada onları evlendirir ve hemen ardından kızlar Şah'ın haremine gönderilir.⁶⁸

⁶⁴ Mohl, a.g.e., s. 978.

⁶⁵ Mohl, a.g.e., s.1001.

⁶⁶ Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, s. 148.

⁶⁷ Mohl, a.g.e., s. 1143.

⁶⁸ Mohl, a.g.e., s. 1102.

Sonuç

Ana metni, epik birbirini izleyen üç aşamadan oluşan bu muhteşem eser, İran şahlarının efsaneleri ve hikâyelerini dile getirirken kahramanların yaşadığı aşkla- rıyla da dikkat çekmiştir. İster kadın olsun ister erkek, kahramanların birbirlerine kavuşmak için karşılaştıkları zorluklar, bunun için yaptıkları uzun yolculuklar ve karşıt taraflar arasında vuku bulan anlaşmazlıklar asla onları yıldırمامış; bilakis kimi zaman iki tarafın barışına vesile olmuştur.

Sonuç olarak söz konusu kahramanlar, sevgiliye kavuşmak için ve kavuşun- caya kadar tüm zorlukların üstesinden her zaman gelerek bütün olumsuzlukları olumlu bir hale dönüştürmüşlerdir.

SUMMARY

SHAHNAMEH WEDDINGS I

Asuman GÖKHAN*

Abul-Qasim Firdawsi, who is the author of *Shahnameh* or Kings Epic, the national epic of Iran, is considered one of the greatest Persian poets who have ever lived. Firdawsi, who wrote odes and eulogies at first like the other poets, after a while started to write *Shahnameh* by means of getting information about ancient Persian history benefiting from the works written at that period. Firdawsi completed his work approximately in thirty years. *Shahnameh* is considered as the national epic of Iran and one of the greatest works of Persian literature and having a unique place among the world classics gives the epic history of Iran with true information beginning from creation of the first human to the period in which Arabs dominated Iran.

In this study, marriages and weddings included in this magnificent work, which is considered as the national epic of Iran and one of the world classics, are focused. It is dealt with how some of the ancient traditions of wedding customs among mythical, legendary and historical epics such as asking for the permission of bride's parents, preparing dowry, giving gifts are experienced. Political marriages are included in addition to love marriages. A chronological order is followed beginning from Cemshid, who is one of the kings of mythical period of *Shahnameh* and the fourth and the greatest imperior of Pishdadis dynasty dominated in Iran, and it ends with the interesting marriage adventures of Behram Gur who is the fifteenth Sassanian imperior and known as Behram V.

---

* Assist. Prof. Dr., Atatürk University, Faculty of Letters, Chair of Persian Language and Literature (agokhan@atauni.edu.tr)

KAYNAKÇA

- Ebû'l- Kâsım Firdevsî, **Şâhnâme**, (yay. Mohl, Julius), Tahran, 1374/1995 hş.
- Ebû'l-Kâsım Firdevsî, **Şâhnâme**, (Çev. Lugal, Necati, Giriş, Yıldırım, Nimet), İstanbul, 2009.
- Ebû'l-Kâsım Firdevsî, **Şâhnâme-yi Firdovsî**, (yay. Abbas İkbâl-i Aştiyanî, Muctenebî Minuyi, Said-i Nefisi) I-X, Tahran, 1385 hş.
- Zehra Mehzeb, "Ceşnha-yi Arûsî der Şâhnâme-yi Firdovsî", **Edebiyat-i Dâstânî**, Tahran, sa. 40, 1375hş. Yaz.
- Mansûr Restgâr-i Fesâyî, **Ferheng-i Nâmhâ-yi Şâhnâme**, Tahran, 1388 hş.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, I-XXVIII, **Diyanet Vakfı Yayınları**, İstanbul, 1988-2004.
- Nimet Yıldırım, **Fars Mitolojisi Sözlüğü**, İstanbul, 2006.
- Nimet Yıldırım, **İran Mitolojisi**, İstanbul, 2012.